

HET COSTULENI WETLANDPROJECT

Nederlandse inbreng bij rivierherstel in Roemenië

Het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA), Waterschap Hunze en Aa's en Het Drentse Landschap werken aan rivierherstel in Roemenië. Samen met de Roemeense waterbeheerder Apele Romane zoeken zij naar mogelijkheden voor ecologisch herstel. In een proefgebied doen de partijen momenteel ervaring op. Vertegenwoordigers van de Nederlandse partijen doen verslag van een bijzonder project in het noordoosten van Roemenië.

Integraal waterbeheer is in Nederland gemeengoed geworden. We vinden het vanzelfsprekend dat waterbeheerders breed kijken. Ze hebben aandacht voor de kwaliteit en kwantiteit van het water, maar ook voor oevers en de waterbodem. Ze houden rekening met de behoeften van landbouw, steden en industrie, maar ook met die van de natuur en de recreant. Ze denken mee in discussies over de ruimtelijke ordening in hun beheersgebied. Deze brede taakopvatting is echter buiten Nederland lang niet overal vanzelfsprekend. Zo hebben bijvoorbeeld in Roemenië waterbeheerders nog maar weinig aandacht voor zaken als natuur en ruimtelijke ordening. Ook daar is echter de weg naar verbreding ingeslagen, mede door de contacten met West-Europa en de wens om toe te treden tot de Europese Unie.

Het RIZA werkt sinds 1997 samen met Apele Romane: de nationale Roemeense waterbeheerder. De samenwerking vindt plaats op drie terreinen: waterkwaliteit, beveiliging tegen overstroming en ecologie. Dat laatste terrein is nieuw voor Roemenië, in het bijzonder voor de regionale directie voor het stroomgebied van de rivier de Prut, gevestigd in de stad Iasi. In de eerste jaren is vooral geïnvesteerd in kennisontwikkeling. Medewerkers van de regionale directie volgden cursussen en legden werkbezoeken af in Nederland. Vervolgens is in beeld gebracht hoe de mens heeft ingegrepen in het stroomgebied van de Prut en tot welke effecten dit leidde in de natuur. Langzamerhand groeide zo het bewustzijn dat de ingrepen in het watersysteem de veiligheid en de waterbeschikbaarheid weliswaar hebben vergroot, maar dat de natuur daarvoor een hoge prijs heeft moeten betalen. De noodzaak voor

bescherming van de resterende natuur wordt onderschreven, maar ook het belang om te werken aan ecologisch herstel waar dat mogelijk is.

Parelketting

Over ecologie is de eerste jaren van de samenwerking veel gepraat en geschreven, zonder dat daarvan in het veld iets zichtbaar werd. Onlangs is echter een visie ontwikkeld voor ecologisch herstel in het stroomgebied, die de naam parelketting kreeg. Het uitgangspunt ervan is dat grootschalig herstel van het riviersysteem niet haalbaar is. Apele Romane zal zich daarom richten op het herstel van wetlands van beperkte omvang: losse pareltjes langs het snoer van de rivier. De visie is goed ontvangen en daarom is een start gemaakt met een eerste project. Het is een pilotproject: bedoeld om een oppervlakte natuur te realiseren, maar vooral ook om kennis en ervaring op te bouwen.

Het Costuleni wetlandproject

Het internationale projectteam heeft een gebied van 250 hectare droog grasland bij het dorpje Costuleni geselecteerd dat kan veranderen in een wetland. Vorig jaar is aan het

Groeiende aandacht bij Roemeense waterbeheerders voor de natuur.

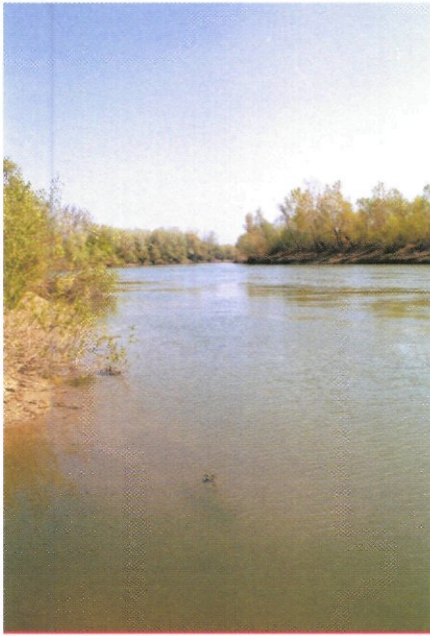
project een subsidie toegekend door het Nederlandse Ministerie van LNV. Met de uitvoering van het Costuleni wetlandproject valt veel te leren: het is namelijk geen eenvoudig project. Ten eerste moet, op vrijwillige basis, grond worden aangekocht van ruim 400 (!) particuliere eigenaren. Ten tweede zal een afgesloten deel van de Jijia (een zijrivier van de Prut) worden hersteld om weer water naar het gebied te krijgen.

Pas als deze twee zaken gerealiseerd zijn, kan het gebied ingericht worden. Dat betekent graven om de oude riviermeanders te herstellen en om op andere plaatsen open water en moeras te creëren. Als het gebied eenmaal is ingericht, wordt Apele Romane geconfronteerd met het probleem dat in noordoost-Roemenië (nog) geen natuurbeheerorganisaties bestaan, die het gebied kunnen beheren. Een nieuwe organisatie zal moeten worden gevormd of Apele Romane moet de verantwoordelijkheid zelf op zich nemen.

Het project kent dus een hoop onzekerheden, die stap voor stap moeten worden aangepakt. De kennis en ervaring van Waterschap Hunze en Aa's en Het Drentse Land-

In het gebied van het toekomstige Costuleni Wetlands zijn nog dichtgeslibte oude meanders van de Jijia aanwezig.

De oevers van de rivier de Prut zijn over het algemeen bebost.

Pompstation voor irrigatiewater vanuit de rivier de Prut.

schap op het gebied van herstel van watersystemen, het omgaan met veel verschillende partijen in projecten, de aankoop van grond en de organisatie van natuurbeheer komen in Roemenië goed van pas.

De eerste stappen zijn gezet

Apele Romane heeft, sinds de toekenning van de subsidie in juni 2003, het project voortvarend opgepakt. Een adviescommissie met daarin plaatselijke en regionale autoriteiten, overheidsorganisaties en een aantal particuliere organisaties is geïnstalleerd. Deze commissie geeft niet alleen inhoudelijke adviezen, maar helpt ook bij het verkrijgen van draagvlak.

Verder zijn sinds vorig jaar alle grondeigenaren benaderd. Het resultaat is bemoedigend: de overgrote meerderheid van de ruim 400 eigenaren is bereid grond te verkopen of te ruilen tegen grond buiten het projectgebied. Slechts twaalf eigenaren zijn echt tegen het project. Voor de grondruil die in een flink aantal gevallen nodig is, heeft Apele Romane de medewerking van de plaatselijke autoriteiten. Het projectteam verkent de mogelijkheden voormalige eigenaren en gebruikers in te zetten bij het toekomstige beheer van het gebied, om daarmee het draagvlak voor het project verder te versterken.

Intussen wordt ook gewerkt aan het

opschonen van het dichtgeslibte riviertje de Jijia en aan het verwijderen van barrières daarin. Deze zomer wordt een begin gemaakt met het inrichtingsplan.

Op hoofdlijnen verloopt het project volgens planning. In 2006 kan de eerste nieuwe parel een feit zijn. In datzelfde jaar verzorgen de betrokken partijen een conferentie in Roemenië over de ervaringen met het rivierherstel tot dan toe. Deze bijeenkomst moet ook de aandacht voor de bescherming en het herstel van de natte natuur vergroten, bij alle directies van Apele Romane, maar ook bij de regionale autoriteiten.

Rivierherstel

De partijen kijken inmiddels al breder dan alleen de 250 hectare wetland van de eerste nieuwe 'parel'. Herstel van de Prut is een brug te ver, maar ook in de Jijia, het riviertje waaraan het wetland ligt, is enorm ingegrepen. Het laatste deel is volledig afgesneden, het deel daarop is rechtgetrokken, nog meer bovenstrooms is de Jijia bedijkt en alleen het meest bovenstroomse deel is nog natuurlijk. Ook voor delen van dit gebied bestaan echter bedijkingsplannen. De veiligheid is door alle ingrepen toegenomen en de wateroverlast afgenomen. De negatieve gevolgen van de ingrepen zijn echter ook groot. Het grondwaterniveau is sterk gedaald, waardoor gewassen verdrogen en putten steeds dieper gemaakt moeten worden. Plaatselijk treedt zelfs verzilting op. Boeren klagen bovendien over gebrek aan water om het vee te drenken: de rechtgetrokken rivier passeert de dorpjes vaak op grote afstand.

Het Costuleni wetlandproject wordt met deze problemen geconfronteerd, evenals met het gegeven dat de capaciteit van de rioolwaterzuivering van de stad Iasi volstrekt ontoereikend is. Op initiatief van Hunze en Aa's en Het Drentse Landschap maakt Apele Romane nu een toekomstvisie voor het riviertje.

Het wetlandproject begint hiermee op verschillende terreinen vruchten af te werpen. Ook het Roemeense Apele Romane is nu op weg naar een verbrede taakopvatting van het waterbeheer. De Nederlandse partijen leren daarnaast veel van het werken in andere omstandigheden dan ze gewend zijn.

**Albert Rimmelzwaal en
Bouke Ottow (RIZA)
Herman Wanningen
(Hunze en Aa's)
Eric van der Bilt (Het Drentse
Landschap)
Foto's: Herman Wanningen**

De Prut

De rivier de Prut is 953 km lang en ontspringt in de bergen van Oekraïne. Na 211 km wordt het een grensrivier: eerst vormt de Prut 35 km lang de grens tussen Roemenië en Oekraïne, vervolgens is de rivier 711 km lang de grens tussen Roemenië en haar oosterbuur Moldavië. De Prut mondt uit in de Donau, vlak voor de Donau-Delta. Het stroomgebied van de Prut is 27.500 km² groot, waarvan 10.990 km² in Roemenië ligt. De gemiddelde afvoer van de Prut bedraagt 105 kubieke meter per seconde, ruwweg de helft van de afvoer van de Maas. Gemiddeld eens in de 100 jaar kan een afvoer van 1040 kubieke meter per seconde optreden. De Prut is bedijkt. Het natuurlijke afvoerpatroon is sterk gewijzigd door een groot stuwmeer in de rivier zelf en grote aantallen kleine stuwmeertjes in zijriviertjes. De smalle strook buitendijks gebied van de Prut in Roemenië hoort bij het grensgebied en is daarom niet vrij toegankelijk. Het is daardoor een gebied waarin de natuur nog vrij veel ruimte heeft, zij het dat de overstromingsfrequentie door de invloed van de stuwmuren sterk is verlaagd.

Het riviertje de Jijia komt dicht bij de stad Iasi uit in de Prut. De Jijia is 222 km lang en het stroomgebied is 5536 km² groot. De afvoer bedraagt ongeveer een vijfde van de afvoer van de Prut. Dit betekent dat het meestal een klein stroompje is. De piekafvoeren konden, voordat de rivier bedijkt werd, echter voor flinke overstromingen zorgen.

